

FENOMENOLOŠKA OBELEŽJA PRESTUPNIŠTVA MLADIH U SRJ-u PERIODU OD 1991-2000 GODINE

Danica Vasiljević

Univerzitet u Beogradu

Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Katedra za prevenciju i tretman poremećaja ponašanja

Sažetak

Predmet ovog rada je istraživanje fenomenoloških karakteristika prestupništva mladih u SRJ u periodu od 1991 do 2000 godine, kao i krivičnopravne reakcije na prestupništvo mladih u posmatranom periodu. Logično je pretpostaviti da su te godine socijalne, političke i ekonomske krize imale uticaj na porast maloletničkog prestupništva. Podaci za istraživanje su preuzeti iz Statističkog biltena Saveznog zavoda za statistiku. Uprkos očiglednom porastu maloletničkog prestupništva, zapaženo je opadanje poverenja u zavodske vaspitne sankcije, dok su mere pojačanog nadzora i dalje dominantne vaspitne sankcije koje se izriču maloletnicima.

Ključne reči: maloletni prestupnici, fenomenološke karakteristike, krivične sankcije

1. UVOD

Proučavanje poremećaja u ponašanju mladih, a posebno onih ponašanja koja se mogu označiti kao maloletnička delinkvencija ima velik značaj u kreiranju politike krivičnopravnog reagovanja. Otuda je veoma važno posvetiti pažnju ne samo izučavanju uzroka nastanka, već i fenomenoloških aspekata delinkvencije, kako bi se analizom strukture i dinamike prestupništva mladih sticala saznanja koja će na najbolji način usmeravati praksu prevencije i resocijalizacije.

Korišćenjem podataka iz Statističkih biltena Saveznog zavoda za statistiku u ovom radu je dat prikaz obima, dinamike i strukture prestupništva maloletnika, kao i krivičnopravne reakcije na prestupništvo mladih u SRJ u periodu od 1991. do 2000. godine. Ovaj period su obeležile krupne društvene promene, ratovi u okruženju, politička previranja, socijalna i ekonomska kriza. Ovakav društveni milje svakako je bio "dobra podloga" za razvoj različitih oblika socijalno-patoloških pojava i logično je pretpostaviti da je imao značajan uticaj na prestupništvo maloletnika na ovim prostorima. Predmet ovog rada ne upućuje na analizu ove međuzavisnosti, što bi zahtevalo pregled ne samo statističkih podataka u jednom dužem vremenskom intervalu, već i detaljnije kriminološke

i sociološke analize. Kao što navode Singer i Mikšaj-Todorović (1989:35), svođenje pojavnih oblika kriminalnog ponašanja maloletnika na prost opis delinkventnog ponašanja je iz više razloga pogrešno. "Osim što su modaliteti i posledice delinkventnog ponašanja veoma značajan indikator za procjenu važnosti i stupnja društvene opasnosti krivičnih djela i počinitelaca, oni su važan element za procjenu ozbiljnosti maloletničke delinkvencije kao društvene pojave na određenom području i vremenskom razdoblju". Ograničit ćemo se stoga na opšti prikaz statističkih podataka i pokušati da analizom nekih elemenata osvetlimo glavna obeležja dinamike kretanja i strukture prestupništva, kao i krivičnopravne reakcije na prestupništvo maloletnika u SRJ u poslednjoj deceniji XX veka, što ujedno predstavlja cilj ovog rada.

2. OBIM, DINAMIKA I STRUKTURA PRESTUPNIŠTVA MALOLETNIKA U SRJ U PERIODU OD 1991. DO 2000. GODINE

Pravu sliku o stanju kriminaliteta na nekom prostoru u praksi nikada ne možemo sagledati iz prostog razloga što nijedna statistika ne beleži razmere stvarnog kriminaliteta. Jedan od glavnih problema predstavlja postojanje tamne brojke kriminaliteta, nepoznatog broja krivičnih dela koja ostaju neregistrovana. Aktivnost policije nejednakog intenziteta